

Romana Bider

Križev pot in Vseposvojitev

O b izidu *Križevega pota žrtev Hude jame*, ki ga je oblikovalo štiriindvajset avtorjev meditacij in ilustracij, ob njih pa tudi celjski škof msgr. dr. Stanislav Lipovšek s spremno besedo, se nam odpira razmislek o pobudi Vseposvojitve. Znotraj nje se namreč povezujemo varuhi spomina na žrtve zla druge svetovne vojne in časa po njej

Jožef Muhovič,
Angel, 2014–2015

na Slovenskem, ki še danes ne počivajo v miru in kažejo na nezaceljene rane naše polpretekle zgodovine. Ob tem križevem potu se je pokazalo, da za sodelovanje v pobudi ni ključnega pomena konfesionalnost. Avtorji, ki so se pogumno spustili v soustvarjanje z negotovim končnim izidom, so zelo različni. Vsem pa je skupen dominanten gen za človečnost.

Varuhi spomina se trudimo čim bolj osebno posvečati žrtvam vojnega in povojnega zla. Takšne so tudi meditacije, ki so ob tem nastale. Vlečemo

paralelo med Kristusovo potjo na Golgoti z vsemi postajami križevega pota in križevim potom žrtev, ki so na grozljiv način trpele in umrle v Hudi jami. Izkopavanja njihovih posmrtnih ostankov še vedno potekajo. Nazadnje smo na tiskovni konferenci slišali, da je bilo do zdaj izkopanih 1.420 trupel. To je toliko, kot je ljudi v polni Gallusovi dvorani Cankarjevega doma. Tisti, ki ste bili v Hudi jami, veste, da je hoditi po njenih rovih srhljivo tudi v mirnem času. Če se še tako trudimo, si ne moremo predstavljati, kaj so tam ljudje doživljali pred svojo smrtjo. Seveda bi bilo narobe, če bi podcenjevali to, kar se zdaj dogaja, torej pokop na Dobravi, vendar lahko ugotovimo, da *duh časa* ni potočil niti ene solze za njimi. Četudi je del teh žrtev, verjetno večja polovica, fizično sicer pokopanih, to vzdušja pri nas ne spreminja. Te žrtve ostajajo še naprej oklevetane. Ni jim vrnjena človeška čast in pravica do dobrega imena. Torej, četudi bi bile narejene vse natančne DNK analize, če bi bilo vse sortirano, če bi bilo vse po željah svojcev, kar žal ni, bi bil *duh časa* še vedno zaledenel v preteklosti. Očitno je treba narediti še nekaj drugega. Tako smo se varuhi spomina odločili za to, da posebej mislimo in molimo za vse te žrtve, pa tudi za vse, ki so na tak ali drugačen način povezani z njimi.

Avtorji so s svojimi zapisi in ilustracijami izkazali poseben pogum. *Duh časa* jim gotovo ne bo ploskal, ne bo jim čestital. Kvečjemu bodo dobili kakšno črno piko in kakšna vrata se jim lahko zaradi tega pred nosom zaprejo. Zgodbe, ki jim

sledimo od postaje do postaje, so zelo osebne. Avtorji premišljevanj so nekako posodili glas trpinom, ki so tam umrli. Govorijo namesto teh žrtev, namesto strica, namesto noseče matere, ki je bila obsojena na smrt, namesto babice ..., govorijo, kar žrtve ne morejo povedati. Govorijo pa tudi z današnjega vidika, z vso težo sedemdeset- in večletne zgodovine, ki jih je pustila zamrznjene v totalitarnem režimu, nje in seveda njihove svoje, ki so morali vse krivice in vso žalost vzeti nase. In še danes ne upajo govoriti o tem. Četudi avtorjem ne bo čestital *duh čas*, se jim lahko dobro zdi, ker bodo morda potolažili kakšno žalostno

Jožef Muhovič,
E-pokopališče, 2016

dušo ali pomirili trpeče srce, da bo vedelo, da ni sólo, da nas je več, da nastaja neko občestvo – občestvo žrtev, ki so ostale v Hudi jami, občestvo nas, ki nam ni vseeno zanje, in občestvo bralcev, gledalcev in poslušalcev tega križevega pota, ki je dosegljiv tudi v zvočni obliki na spletni strani www.vseposvojitev.si. Vse to je sicer nekaj žalostnega, pretresljivega, vendar na nek način zdravilnega.

To, za kar si prizadeva pobuda Vseposvojitev, odpira prostor, da lahko vsi ljudje začnemo govoriti o teh stvareh. Da jih ne pometamo pod preprogo, da se ne norčujemo iz Pričevalcev, da nam ni vseeno za vse te ljudi, ki so vse življenje drugo- in tretjerazredni, in da poskušamo polagati vso to grozno stvar, ki bremeni Slovence, tudi v Božje roke. Mislim, da imamo tu kristjani ne samo priložnost nekaj narediti, ampak da je to kar naša dolžnost. Križev pot se namreč ne konča s smrtjo, ampak se konča z vstajenjem. In če v to verjamemo, je naša dolžnost iskati, kaj pomeni vstajenje za nas. Kaj to pomeni za nas ob koncu časov, je eno, drugo pa je, kaj to pomeni za nas danes. To je stvar naše vere. In če to vero imamo, potem lahko pripravimo goro, da se premakne.

Ideja pobude je, da bi vsak izmed ljudi dobre volje postal varuh spomina na eno izmed žrtev, ki je umrla med drugo svetovno vojno ali po njej. Za osnovo imamo seznam žrtev, ki ga je sestavil in ga ureja Inštitut za novejšo zgodovino. Na spletni strani lahko po lastnem ali po naključnem izboru postanemo varuh spomina na eno žrtev. To pomeni, da to osebo vzamemo za svojo, da mislimo nanjo in molimo zanjo kot za svoje pokojne svojce, starše, sorodnike. Na e-pokopališču jim lahko prižgemo svečko v spomin in jim tudi kaj napišemo. Na tiho nedeljo je pobuda praznovala svoj tretji rojstni dan. Do zdaj se nas je nabralo 1.355. V primerjavi s številom žrtev, ki jih je blizu 100.000, vemo, da nas je zelo malo. Vendar smo v skladu z logiko soli in kvasa zadovoljni in veseli, da nas je vsaj toliko, in s tem pričujemo, da sta v nas pogum in vera.

IZ SPREMNE BESEDE MSGR. DR. STANISLAVA LIPOVŠKA V KRIŽEVEM POTU ŽRTEV HUDE JAME

Nikoli ne smemo pozabiti pozdravnih besed, ki jih je izrekel takratni papež, zdaj že sv. Janez Pavel II., 17. maja 1996 ob prihodu na brniško letališče, ko je vzkliknil: »Bog blagoslovi predrago Slovenijo, to čudovito deželo, posejano s številnimi zvoniki, cerkvami in kapelicami, deželo, pokrito z zelenimi gozdovi in bistrimi rekami ...« Zares, to je resnično »raj pod Triglavom«, kot ugotavlja naš pisatelj. Toda ta lepa dežela ni pokrita le z belimi cerkvami, ampak žal tudi z mnogimi, premnogimi odkritimi in še neodkritimi grobišči in morišči, ki so žalostna sled naše polpretekle zgodovine. Minilo je že več kot sedemdeset let od teh grozljivih časov in mi še vedno nismo uspeli premagati zapovedanega molka in preseči tega žalostnega obdobja naše zgodovine. Mnogi evropski narodi so to storili. Mi pa žal še nismo prestopili praga osnovnega zakona civilizacije, ki mrtvim daje pravico do imena in dostojnega groba; čeprav se, upam, vsi zavedamo, da narod, ki ne sprejema in ni spravljen s svojo preteklostjo, nima varne in srečne sedanjosti in ne svetle prihodnosti.

Veseli smo in pozdravljamo vsa znamenja in vse pobude, ki kažejo, da se v tej smeri vendarle nekaj dogaja. Novo obdobje se je začelo leta 2009 z odprtjem Hude jame in njenega grozljivega sporočila. Hvaležni smo vsem posameznikom, državnim in cerkvenim ustanovam, civilni družbi in vsem, ki dejavno sodelujejo v tem procesu.

Novo upanje budi pobuda za cerkveni pogreb žrtev medvojnega in povojnega nasilja, ki je bil 3. oktobra 2016 simbolično izveden v Hudi jami, 27. oktobra 2016 pa v Mariboru. Bog daj, da bi se začeto dogajanje nadaljevalo.

Celjska škofija je v tem procesu še posebej nagovorjena, saj so v Celju in okolici ter na področju naše škofije številna odkrita in še neodkrita grobišča in morišča, ki vpijejo po dokončni rešitvi tega žalostnega obdobja naše zgodovine. Dobro vemo, da je to res križev pot našega naroda in je tu najvažnejša molitev. Zato se v imenu celjske škofije in tudi Cerkve na Slovenskem zahvaljujem za vse tovrstne pobude, zlasti za molitev za spravo, obžalovanje in odpuščanje, ki je najmočnejše znamenje na tej poti. Molitev nas tudi najgloblje povezuje z žrtvami in njihovimi svojci, ki so z očenašem v srcu in na ustnicah hodili po tem križevem potu našega naroda. ■